

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Наталія Миколаївна Процьків

Володимир Михайлович Никифорак

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ (особлива частина)

**Чернівці
Чернівецький національний університет
2011**

УДК: 347.4/.6(07)

П 845

ББК: 67.9(4УКР)304.2 я7 + 67.9(4УКР)304.8 я7

Друкується за ухвалою редакційно-видавничої ради Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Рецензенти: **Стефанчук Р.О.**, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, проректор з наукової роботи Хмельницького університету управління та права;

Пацурківський Ю.П., кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права (Чернівецький національний університет імені Ю.Федьковича).

Процьків Н.М., Никифорак В.М.

П 845 Цивільне право України (особлива частина). Навчальний посібник. – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2011. – 320 с.

ISBN

У посібнику на основі норм цивільного права розкриваються поняття, сутність, значення та види цивільно-правових договорів про передавання майна у власність (купівля-продаж, міна, поставка), договорів про безоплатну передачу майна у власність (дарування), договорів про надання майна у володіння та користування (майновий найм, лізинг), договорів про виконання робіт (підряд), договорів про надання послуг (зберігання, страхування, перевезення, доручення, комісія), договорів, що опосередковують кредитно-розрахункові відносини (позика, кредитний договір, факторинг), договір комерційної концесії, договори про спільну діяльність (просте товариство), а також пояснюються підстави та умови деліктної (позадоговірної) відповідальності.

Для викладачів, аспірантів і студентів вищих навчальних закладів.

ББК: 67.9(4УКР)304.2 я7 + 67.9(4УКР)304.8 я7

ISBN

© ЧНУ, 2011

© Процьків Н.М., Никифорак В.М., 2011

З М І С Т

ВСТУП	9
--------------------	----------

МОДУЛЬ I

РОЗДІЛ 1. Цивільно-правовий договір.....	12
§ 1. Поняття та значення цивільно-правового договору	12
§ 2. Види цивільно-правових договорів.....	13
§ 3. Зміст цивільно-правових договорів.....	15
§ 4. Порядок укладення, зміни та розірвання договору.....	17
Контрольні запитання до теми	19
Тестові завдання до теми	19

РОЗДІЛ 2. Договір купівлі-продажу	22
§ 1. Поняття, ознаки й істотні умови договору купівлі-продажу. Момент виникнення права власності у покупця.....	22
§ 2. Правове становище сторін у договорі купівлі-продажу.....	23
§ 3. Відповідальність продавця за недоліки проданої речі	27
§ 4. Купівля-продаж товарів у розстрочку.....	28
§ 5. Купівля-продаж нерухомості.....	30
§ 6. Укладення договорів на біржах	31
§ 7. Купівля-продаж у зовнішньоекономічному обігу	33
Контрольні запитання до теми	35
Тестові завдання до теми	35

РОЗДІЛ 3. Види договору купівлі-продажу.....	38
§ 1. Договір поставки	38
§ 2. Договір контрактації сільськогосподарської продукції	41
§ 3. Особливості поставки енергоресурсів	44
§ 4. Договір міни	48
Контрольні запитання до теми	50
Тестові завдання до теми	51

РОЗДІЛ 4. Договір дарування	54
§ 1. Поняття й істотні умови договору дарування	54
§ 2. Правове становище сторін у договорі дарування	55
§ 3. Припинення договору дарування	57

Контрольні запитання до теми	57
Тестові завдання до теми	58

РОЗДІЛ 5. Договір ренти	61
Контрольні запитання до теми	65
Тестові завдання до теми	65

РОЗДІЛ 6. Договір майнового найму (оренди)	69
§ 1. Поняття та істотні умови договору майнового найму	69
§ 2. Суб'єкти договору майнового найму та їх правове становище	70
§ 3. Припинення договору майнового найму	72
§ 4. Договір прокату	73
§ 5. Договір оренди транспортних засобів.....	74
§ 6. Оренда земельної ділянки	75
§ 7. Договір оренди будівлі, споруди	77
§ 8. Договір оренди державного та комунального майна.....	79
§ 9. Договір фінансової оренди (лізинг)	81
Контрольні запитання до теми	83
Тестові завдання до теми	84

РОЗДІЛ 7. Договір підряду	87
§ 1. Поняття й умови договору підряду	87
§ 2. Правове становище сторін у договорі підряду.....	89
§ 3. Відповідальність сторін за невиконання чи неналежне виконання договору підряду	92
§ 4. Договір побутового підряду.....	93
§ 5. Підряд на проектні та пошукові роботи	95
§ 6. Договір будівельного підряду.....	97
Контрольні запитання до теми	100
Тестові завдання до теми	101

РОЗДІЛ 8. Договір перевезення	104
§ 1. Зобов'язання з перевезення та їх правове регулювання	104
§ 2. Зміст і порядок укладення договорів перевезення вантажу	106

§ 3. Відповідальність сторін за договором перевезення вантажу	109
§ 4. Договір перевезення пасажирів та багажу	112
§ 5. Договір транспортного експедирування	113
Контрольні запитання до теми	114
Тестові завдання до теми	114
РОЗДІЛ 9. Договір страхування	117
§ 1. Поняття та принципи страхування	117
§ 2. Поняття та істотні умови договору страхування	120
§ 3. Сторони договору страхування, їхні права та обов'язки.....	122
§ 4. Порядок укладення, зміни та припинення договору страхування	125
§ 5. Особисте страхування	128
§ 6. Майнове страхування	129
§ 7. Страхування цивільної відповідальності	130
§ 8. Перестрахування та співстрахування.....	132
Контрольні запитання до теми	133
Тестові завдання до теми	134
РОЗДІЛ 10. Кредитно-розрахункові відносини	137
§ 1. Договір позики	137
§ 2. Кредитний договір	139
§ 3. Договір факторингу	141
§ 4. Договір банківського вкладу.....	143
§ 5. Договір банківського рахунку	146
§ 6. Порядок і форми розрахунків у господарському обороті	148
Контрольні запитання до теми	151
Тестові завдання до теми	152
РОЗДІЛ 11. Договір доручення	155
§ 1. Поняття та особливості договору доручення	155
§ 2. Істотні умови договору доручення. Форма договору	158
§ 3. Права та обов'язки сторін договору доручення	160
§ 4. Припинення договору доручення	162
§ 5. Вчинення дій у майнових інтересах іншої особи	

без її доручення.....	163
Контрольні запитання до теми	164
Тестові завдання до теми	165

РОЗДІЛ 12. Договір комісії

§ 1. Поняття та ознаки договору комісії. Істотні умови договору комісії	168
§ 2. Правове становище сторін за договором комісії.....	170
§ 3. Припинення договору комісії	171
§ 4. Особливості договору консигнації.....	172
Контрольні запитання до теми	175
Тестові завдання до теми	175

РОЗДІЛ 13. Договір зберігання

§ 1. Поняття та ознаки договору зберігання. Види зберігання та підстави виникнення відносин зі зберігання.....	178
§ 2. Істотні умови договору зберігання. Форма договору.....	181
§ 3. Права та обов'язки сторін за договором зберігання	183
§ 4. Відповідальність сторін за договором зберігання: підстави та межі відповідальності.....	188
§ 5. Особливості зберігання на товарному складі	190
§ 6. Спеціальні види договору зберігання	195
Контрольні запитання до теми	200
Тестові завдання до теми	201

МОДУЛЬ II

РОЗДІЛ 14. Договір управління майном

§ 1. Поняття й ознаки договору управління майном	204
§ 2. Істотні умови договору управління майном.....	206
§ 3. Зміст договору.....	207
§ 4. Відповідальність сторін за договором	208
§ 5. Підстави припинення договору	209
Контрольні запитання до теми	209
Тестові завдання до теми	210

РОЗДІЛ 15. Спільна діяльність

§ 1. Загальні положення про спільну діяльність	213
--	-----

§ 2. Договір простого товариства	215
Контрольні запитання до теми	220
Тестові завдання до теми	220

РОЗДІЛ 16. Договір комерційної концесії (франчайзинг)

§ 1. Поняття та елементи договору комерційної концесії	224
§ 2. Зміст договору комерційної концесії	226
§ 3. Відповідальність сторін за договором комерційної концесії	229
§ 4. Припинення договору комерційної концесії	230
Контрольні запитання до теми	231
Тестові завдання до теми	232

РОЗДІЛ 17. Зобов'язання, які виникають внаслідок заподіяння шкоди (позадовговірні зобов'язання)

§ 1. Поняття та елементи деліктних зобов'язань	235
§ 2. Підстави та умови деліктної відповідальності	236
§ 3. Відповідальність за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки	240
§ 4. Відповідальність за шкоду, заподіяну правоохоронними та судовими органами	242
§ 5. Відповідальність за шкоду, заподіяну органами державної влади	245
§ 6. Особливості відшкодування шкоди при ушкодженні здоров'я людини та заподіяння смерті	246
§ 7. Відповідальність за шкоду, заподіяну внаслідок злочину	252
§ 8. Відповідальність за шкоду, заподіяну малолітніми, неповнолітніми, недієздатними та обмеженими у дієздатності особами	253
§ 9. Умови відповідальності за шкоду, заподіяну внаслідок недоліків товарів, робіт, послуг	256
Контрольні запитання до теми	259
Тестові завдання до теми	259

РОЗДІЛ 18. Спадкове право

§ 1. Поняття та принципи спадкового права	262
§ 2. Суб'єкти спадкування. Підстави та умови виникнення	

спадкових правовідносин	264
§ 3. Спадкування за законом	267
§ 4. Особливості спадкування за заповітом	270
§ 5. Здійснення права на спадкування	277
§ 6. Спадковий договір	282
Контрольні запитання до теми	284
Тестові завдання до теми	285
МОДУЛЬ-КОНТРОЛЬ	288
СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ	295
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	297

ВСТУП

Цивільне право України – одна з основоположних навчальних дисциплін, які вивчаються в юридичних вузах, що пояснюється великим обсягом навчального та нормативного матеріалу, складністю теоретичних конструкцій, різноманітністю практики.

Перебудова цивільного законодавства вимагає також перебудови науки права. Це пов'язано зі зміною відношення до багатовікової вітчизняної доктрини цивільного права. Цивільне законодавство та цивільно-правова доктрина на сьогодні повертається обличчям до свого коріння. Правозастосовча практика зіткнулася з проблемами, які вже не можна розв'язати, користуючись черговим коментарем. Для цього вимагаються складні теоретичні пізнання, які стосуються історії розвитку відповідних інститутів, їх місця серед інших цивільно-правових категорій, досвіду їх застосування в інших правових системах, можливих наслідків застосування правових норм до відносин, які вони регулюють. Однак складні теоретичні висновки, пошук необхідного правового акта або окремої норми – доступні і цікаві, якщо при вивченні курсу «Цивільного права» дотримуватися систематичності та послідовності.

Навчальний посібник побудований на структурі цивільного законодавства і враховує сучасні досягнення науки цивільного права. Концепція навчального курсу передбачає проходження студентом у період навчання таких стадій.

I. Продовження формування уявлень про предмет цивільного права: 1) «пасивне» сприйняття і нагромадження інформації; 2) збагачення знань, що забезпечують повноцінне сприйняття цивільно-правових явищ; 3) розширення обсягу уявлень про явища, що входять до сфери регулювання цивільного права; 4) формування уявлень про абстрактні поняття цивільного права.

II. Формування цивільно-правових понять: 1) збагачення словника правових термінів; 2) розуміння змісту закону; 3) виділення та розпізнавання цивільно-правових понять серед інших за істотними ознаками; 4) оволодіння прийомами згрупування, класифікації й узагальнення знань.

III. Володіння цивільно-правовими знаннями та поняттями у практичній діяльності: 1) навчання застосуванню теоретичних знань у

самостійній практичній діяльності; 2) навчання самостійної роботи над законами та іншими правовими актами, використання судової практики.

Мета навчального курсу – досягнення всебічного поглибленого розуміння студентами природи і сутності цивільно-правових відносин, підготовка до практичної діяльності висококваліфікованих фахівців-цивілістів, формування особистості майбутніх цивілістів. Відповідно до поставленої мети визначаються й завдання курсу: знати поняття, види та зміст цивільно-правових договорів; розуміти умови й особливості цивільно-правової (деліктної) відповідальності; вміти пояснити поняття «спадкове право», «спадщина», «спадкування», «спадкова трансмісія», «заповіт» тощо.

За результатами вивчення нормативного курсу «Цивільне право (особлива частина)» студенти повинні:

- розуміти: сутність і призначення цивільного права України; зміст цивільно-правового договору як основної підстави виникнення цивільних правовідносин; призначення та зміст різних цивільно-правових договорів, а саме: договорів про передачу майна у власність, договорів про передачу майна у користування, договорів про виконання робіт, договорів про надання послуг, договорів про спільну діяльність тощо; сутність деліктних зобов'язань, що виникають внаслідок заподіяння шкоди; специфіку спадкових правовідносин, які виникають у зв'язку з переходом спадщини від спадкодавця до спадкоємців;

- знати: поняття, ознаки та види цивільно-правових договорів; поняття та елементи деліктного зобов'язання; підстави та умови деліктної відповідальності; порядок та умови спадкування за законом і за заповітом;

- уміти: пояснити особливості порядку укладення (оферта й акцепт), зміни та припинення цивільно-правового договору, а також охарактеризувати всі його умови: істотні, звичайні та випадкові; самостійно складати договори купівлі-продажу, поставки, майнового найму, ренти, довічного утримання, підряду, перевезення вантажу, страхування, складати й оформляти кредитні угоди, платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення, чеки, акредитиви, векселі, інкасові доручення на підставі норм чинного законодавства України, складати договір доручення, комісії, зберігання, управління майном, договір про-

стого товариства, договір комерційної концесії тощо; розв'язувати теоретичні та практичні задачі щодо деліктних зобов'язань, використовуючи положення Цивільного кодексу України та інших нормативних актів. Уміти також порівнювати і визначати різницю між договірною та позадоговірною (деліктною) відповідальністю; складати спадковий договір на підставі норм чинного законодавства, а також визначати місце та час відкриття спадщини.

Процьків Н.М., Никифорак В.М. Цивільне право України (Особлива частина). Навчальний посібник. – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2011. – 320 с. – (Укр. мова)

Процьків Н.Н., Никифорак В.М. Гражданское право Украины (Особенная часть). Учебное пособие. – Черновцы: Чернов. нац. ун-т, 2011. – 320 с. – (Укр. язык)

Protskiv N.M., Nykyforak V.M. Civil law of Ukraine (Special part). – Chernivtsi: Chernivtsi national university, 2011. – 320 p. – (Ukr.)

Навчальне видання

Процьків Наталія Миколаївна

Никифорак Володимир Михайлович

Цивільне право України (особлива частина)

Навчальний посібник

Літературний редактор *Лукул О.В.*
Комп'ютерна верстка *Никифорак В.М.*
Художнє оформлення _____.

Підписано до друку 11.11.2011 р. Формат 60 × 84/16.
Папір офсетний. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. _____, Обл.-вид. арк. _____.
Тираж 200 прим. Зам. _____ п. Ціна договірна.